

Västergatan

Fornlämning nr 73
Lunds stad, Lunds kommun, Skåne län
Arkeologisk schaktningsövervakning, 2018
Truls Månsson

Titel: Västergatan
Författare: Truls Månsson
Kulturmiljörapport: 2019:17
Omslagsbild: Västergatan sedd från öster efter slutfört schaktningsarbete
Upphovsrätt: Där inget annat är angivet, enligt Creative Commons licens CC BY

Innehåll

Sammanfattning	4
Inledning	5
Fornlämningsmiljö	6
Tidigare arkeologiska iakttagelser	10
Genomförande och resultat.....	11
Kulturlagerstatus	22
Administrativa och tekniska uppgifter	23
Referenser	24
Bilagor.....	24
1. Plan- och sektionsritningar.....	25
2. Fyndlista	29
3. Makroskopisk analys av brunn 3, Jens Heimdahl, SHMM.....	31
4. Resultat av ¹⁴ C-datering av brunn 3	34

Sammanfattning

Med anledning av att VA-syd byggde om VA-nätet på Västergatan, på delen väster om Nygatan, utförde Kulturen en arkeologisk undersökning i form av en schaktningsövervakning enligt Länsstyrelsens beslut (Lst Dnr 431-12105-2018, Kulturens projektnummer A_2018_0027). Västergatan är belägen inom Lunds medeltida stad, RAÄ 73:1. Schaktlängden var 27,50 m i östvästlig riktning och som mest 5,5 m i nord-sydlig, med en snittbredd på ca 2,50 m. Totalt schaktades ca 72 m² och en volym av ca 130 m³. Det genomsnittliga schaktdjupet låg på -1,80 m.

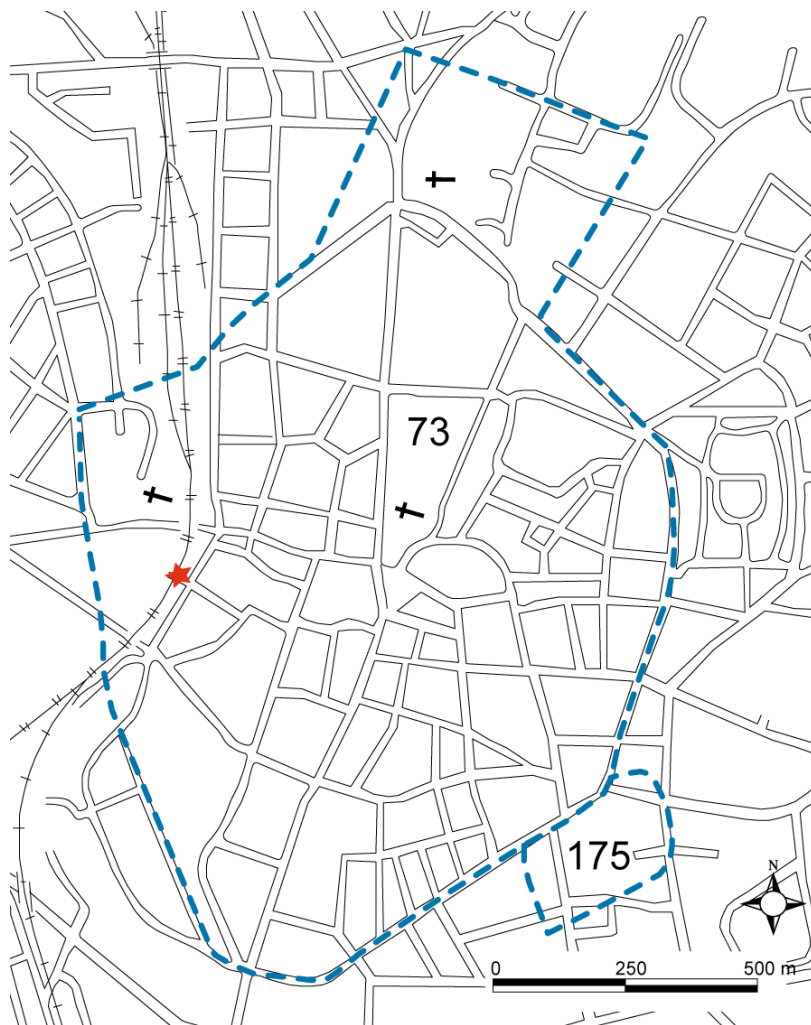
Moränen återfanns på i genomsnitt -1,00 m djup, med variationer mellan -0,90 till -1,30 m. Medeltida kulturlager återfanns på ett djup av ca 0,40 m ner till ca 1,00 m under nuvarande gatunivå. Ovan moränen vilade ett lager som tolkas som ett äldre odlingslager. Fynd av keramik i form av äldre rödgodskeramik och östersjökeramik gjordes i lagrets nedre del, vilket innebär en datering till tidig – till högmedeltid. Ovanför detta lager återfanns ytterligare ett odlingslager, i vilket påträffades keramik av både yngre och äldre rödgodskeramik.

I den norra sektionen dokumenterades ca 5 m av en äldre gatubeläggning, i vilken påträffades både äldre och yngre rödgodskeramik. Gatubeläggningen var stratigrafiskt belägen mellan två äldre odlingslager. I den södra sektionen dokumenterades ca 4 m av en äldre gatubeläggning. Gatubeläggningen låg här direkt på steril mark. Förutom en mindre skärva rödgodskeramik bestod fynden av äldre rödgodskeramik och nästanstengods. Båda gatubeläggningarna framträdde i något störda miljöer, med ledningsdragningar alldeles ovan och intill gatubeläggningarna, varför dateringen till viss del känns osäker. Den södra sektionen får en datering till omkring år 1300 om vi bortser från den yngre rödgodsskärvan, vilket känns fullt rimligt med tanke på den stratigrafiska placeringen. Den norra sektionen bör rimligen dateras några hundra år senare.

Tre brunnar dokumenterades. Den första brunnen var av yngre datum och hade bl.a. gult tegel i hela fyllningen. En brunnsrest framträdde också den i den södra sektionen. I den tredje brunnen, belägen under den äldre gatubeläggningen åt norr, påträffades östersjökeramik i bottenfyllningen. Makroanalys av materialet visade bl.a. på köksavfall med fiskben, benfragment, sädeskärnor, bönor, hasselnötter mm samt ett mullbär. Mullbäret kunde dateras till 900-talets slut, vilket är ett anmärkningsvärt resultat, enligt arkeobotaniker Jens Heimdahl, SHMM. Det tidigaste fyndet hittills i Sverige är från 1300-talet och påträffades i Jönköping.

I samband med breddning av schaktet kunde grundstenar till befintliga hus dokumenteras.

Sammantaget framträder ett område som har legat under odling och bete under en längre period, och där de två omfattande odlingslagerna antyder ett extensivt nyttjande fram till 1800-talets bebyggelseexpansion. Den äldre gatubeläggningen visar att själva gatan har en lång historia, vilket stämmer bra överens med kartmaterialet, medan brunnsmaterialet visar att området har varit i bruk sedan 900-talet.

Figur 1. Lunds medeltida stad, fornlämnning 73, med platsen för undersökningen markerad med en röd stjärna.

Inledning

Med anledning av att VA-syd byggde om VA-nätet på Västergatan, på delen väster om Nygatan, utförde Kulturen en arkeologisk undersökning i form av en schaktningsövervakning enligt Länsstyrelsens beslut (Lst Dnr 431-12105-2018, Kulturens projektnummer A_2018_0027). Västergatan är belägen inom Lunds medeltida stad, RAÄ 73:1 (Figur 1). Schaktlängden var 27,50 m i öst-västlig riktning och som mest 5,50 m i nord-sydlig, med en snittbredd på ca 2,50 m. Totalt schaktades ca 72 m² och ca 130 m³. Det genomsnittliga schaktdjupet låg på -1,80 m.

Ett flertal ledningsdragningar från olika tidsperioder framkom, bl.a. för avlopp, dagvatten, gas, dränering mfl., vilket har inneburit att kulturlager tidigare har grävts bort, framförallt i gatans mittenparti, utan att arkeologisk dokumentation har gjorts.

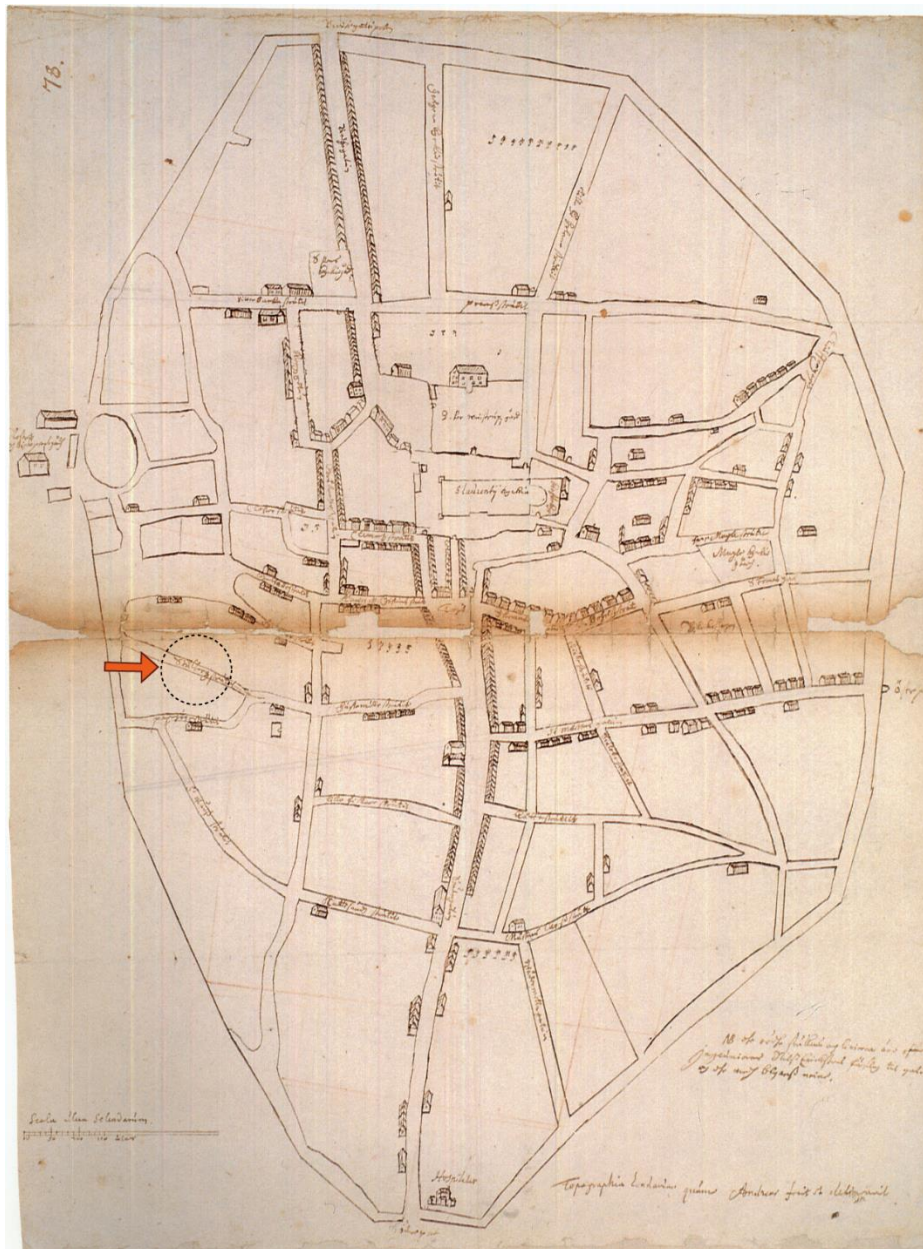

Figur 2. Arbetet var bitvis komplicerat, även logistiskt och utrymmesmässigt, på den relativt smala gatan som också är en återvändsgränd. Fotografi taget från väster.

Fornlämningsmiljö

Västergatan ligger i den sydvästra delen av Lunds medeltida stadsområde och anses vara en medeltida gata. Gatan finns med på de allra äldsta kartorna över Lund. På 1669 års karta kallas gatan för Stålbergsträtet (André & Högstedt 1990, s 17). Västergatan, och i förlängningen Stålbrogatan, har sedan senmedeltiden tillsammans med Stora Fiskaregatan varit förbindelselänk mellan stadens torg och Sankt Peters kloster (Bevaringskommittén 1981, s 126).

Gatan som sedan medeltid löpt fram till stadsvallen skars av vid uppförandet av södra stambanan och järnvägen Lund – Malmö år 1856. Därav den lilla gatubit, mellan Nygatan och järnvägen, som nu är föremål för en arkeologisk schaktningsövervakning. Nygatan uppfördes dock först år 1863 för att koppla samman "Jernbanetorget" och "Svanesträtet" (Bevaringskommittén 1981, s 16).

Figur 3. 1669 års karta med den ungefärliga placeringen av det berörda gatuavsnittet markerat med pil och streckad cirkel (André & Högstedt 1990, s 17).

Enligt 1669 års karta och Espmans karta från 1783 så tycks tomterna runt gatan ha varit glest bebyggda och det kan antas att området till stor del har utgjorts av betesmark och odlad mark. Kartor antyder att den södra sidan av gatan har varit tidigare bebyggd än den norra sidan, som tycks ha varit obebyggd fram till 1800-talets mitt (André & Högstedt 1990, s 17, 32).

Två hus gränsar till Västergatan på det berörda avsnittet, Västergatan 18 och 19. Västergatan 18 uppfördes år 1853 i en våning som bostadshus. Västergatan 19 uppfördes 1883-1885 i två våningar (Bevaringskommittén 1981, s 137, 190). Det är okänt huruvida det har legat några hus längs gatan tidigare, men det är sannolikt att det inte har legat hus före 1800-talets mitt då stadsdelen var glest bebyggd och de gårdar som låg här hade stora tomter (Bevaringskommittén 1981, s 16). Både Västergatan 18 och 19 har klassningen "kulturhistoriskt värdefull och / miljömässigt värdefull byggnad" (Bevaringskommittén 1981, s 137, 187).

Figur 4. Espmans karta från år 1783 med den ungefärliga placeringen av det berörda gatuavsnittet markerat med pil och streckad cirkel (André & Högstedt 1990, s 32).

Kvarteren som gränsar till Västergatan

Kv Rosengården

Kvarteret Rosengården ligger i den sydvästra delen av Lunds medeltida stadsområde. Kvarteret begränsas av Västergatan åt norr och Svanegatan åt söder, båda med medeltida sträckningar, men där den västra delen av Svanegatan rätades ut på 1860-talet för att kunna ansluta till den då anlagda Nygatan. Nygatan är den tredje gatan som omsluter kvarteret. Åt väster utgör järnvägen begränsningen. Husen i kvarteret började uppföras på 1860–70-talet efter det att Nygatan hade lagts ut, med undantag för Västergatan 19 som byggdes något årtionde senare (Bevaringskommittén 1981, s 137). Kvarteret fick sitt namn år 1924 efter en i området under medeltiden belägen gård, benämnd "Rosengard" år 1423 (Andrén 1984, s 105). Området tycks annars utifrån kartmaterialet att döma i

huvudsak ha bestått av odlingsmark före byggnationen på 1800-talet (André & Högstedt 1990, s 17 ff).

Kv Västertull

Kvarteret Västertull är beläget norr om Kv Rosengården i vad som kan sägas vara den västra utkanten av stadskärnan. Området begränsas av järnvägen i väster och Nygatan i öster, båda resultatet av 1800-talets utveckling. Åt norr och söder begränsas kvarteret av medeltida gator, Stora Fiskaregatan (nuvarande Bantorget) och Västergatan. Den äldsta byggnaden är Bantorget 9, ett korsvirkeshus med putsad fasad som uppfördes år 1816. Tomt nr 8 i kvarteret, som gränsar till Västergatan, bebyggdes vid mitten av 1800-talet av arbetskarlen Anders Nilsson, och eftersom samtliga byggnader idag finns kvar bildar de en intressant gårdsmiljö från denna tid. Före 1800-talet tycks kvarterets bebyggelse i huvudsak ha varit belägen längs Stora Fiskaregatan (André & Högstedt 1990, s 33 ff) Bebyggelsen som tillkom under 1800-talet utgjordes främst av enklare bostadshus med tillhörande gårdsbebyggelse (Bevaringskommittén 1981, s 187ff).

Kv Myntet

Kvarteret Myntet är beläget i stadskärnans västra del och i den fjärdedel av staden som hör till Clemens rote. Kvarteret Myntet har fått sitt namn av det kungliga myntverk som låg i kvarteret under senmedeltiden. Kvarternamnet går endast tillbaka till början av 1900-talet. Äldre kartor, från 1600- och 1700-talet, uppvisar en förhållandevis gles bebyggelse i kvarteret. Det är först kring mitten av 1800-talet som utnyttjandet av kvarterets mark med bebyggelse tar fart och vid århundradets slut fanns det sammanhängande byggnadslinjer längs samtliga gatusträckningar (Karlsson 2004 s 5, Bevaringskommittén 1981, s 126 ff). Kvarteret begränsas av gatorna Stora Fiskaregatan, Grönegatan, Stålbrogatan och Västergatan, vilka i stort sett följer det medeltida gatunätet, samt Nygatan som anlades år 1862 (Bevaringskommittén 1981, s 126, Kockum 2012 s 4).

Kv Sankt Måns

Kvarteret ligger den sydvästra delen av stadskärnan. Det begränsas i väster av Nygatan, i norr av Västergatan, i öster av Sankt Mångsgatan och i söder av Svanegatan. Samtliga gator utom Nygatan är förmodligen medeltida. Sankt Mångsgatan, vars namn går tillbaka till medeltiden (nämnd första gången år 1446), är förmodligen den äldsta. Den var dessutom utfartsväg mot Lomma via en av stadens portar (Blomqvist 1951, s 336ff, Bevaringskommittén 1981, s 154 ff).

Espmans karta från år 1783 visar en relativt tät bebyggelse längs Sankt Mångsgatan, enstaka hus längs sydsidan på Västergatan, men ingen bebyggelse för övrigt i kvarteret (André & Högstedt 1990, s 33). Detta tycks rimligt utifrån antagandet att Sankt Mångsgatan har varit en av de viktigare gatorna i staden sedan tidig medeltid. Detta innebär också att vi kan anta att området användes till odling och bete. En enklare bebyggelse uppfördes på 1800-talet längs med Sankt Mångsgatan varav ingenting idag finns kvar då husen revs på 1930–40-talet. På Västergatan finns emellertid de flesta husen från 1800-talet kvar idag, liksom bostadshusen i tegel som uppfördes på 1800-talet längs Nygatan (Bevaringskommittén 1981, s 155 ff).

Tidigare arkeologiska iakttagelser

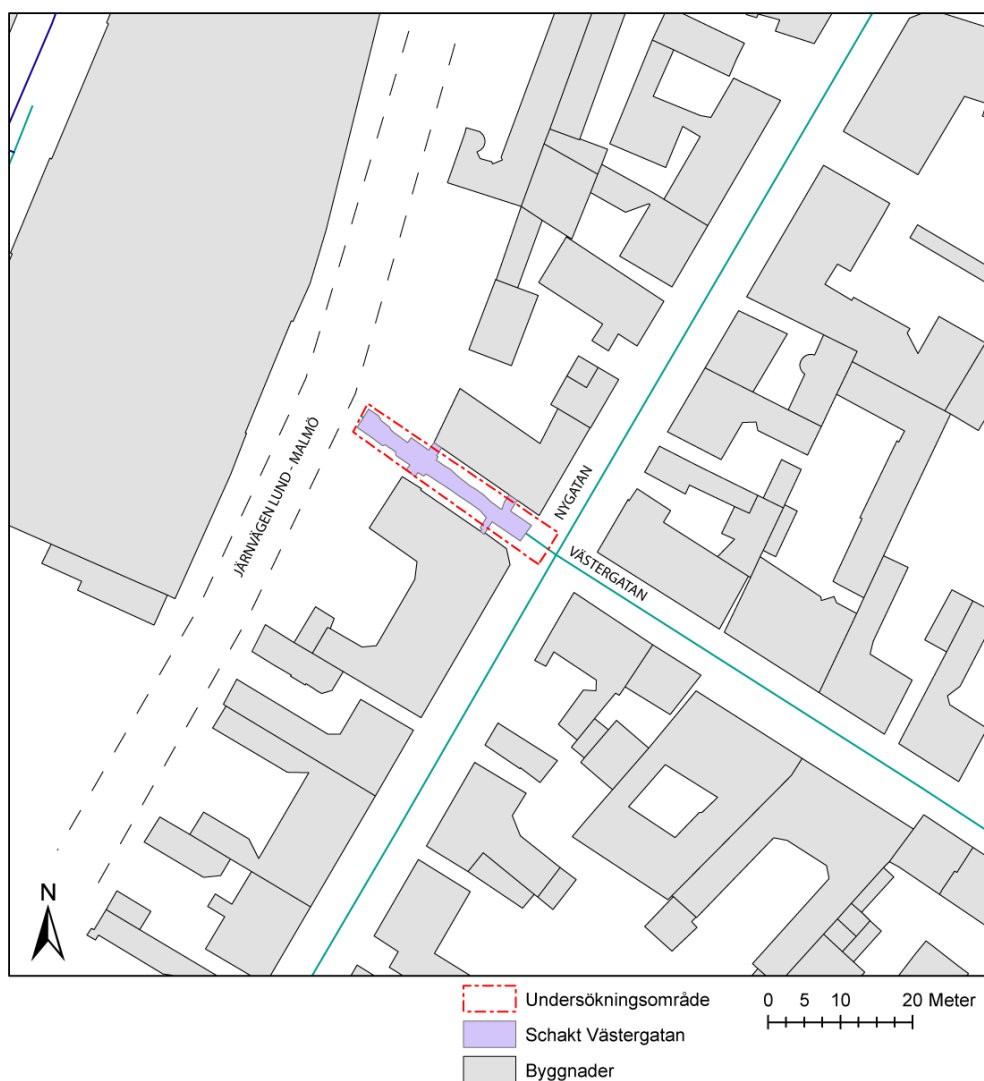
Västergatan har på det aktuella avsnittet få registrerade arkeologiska iakttagelser. Ett par mindre utgrävningar på Västergatans mera östliga delar finns registrerade, i huvudsak schaktningsövervakningar. På omkringliggande gator och kvarter finns dock ett antal iakttagelser av vilka det här redogörs för ett urval. Om inget annat anges är källan Kulturens LA-arkiv.

År	Kommentar
1941	En notering i samband med en ledningsdragning anger att blågrågul lera påträffades på ett djup av 0,80 m i Västergatans östra del, i mötet med Nygatan. Noteringar finns även från år 1932 om djupet till moränen på andra delar av Västergatan: Nr 11 -1,44 m, Västergatan 9a -1,30 m och Västergatan 11 -1,44 m.
2003	Vid fjärrvärmearbeten på Nygatan 8 togs ett schakt om 5,30 m upp, varvid det påträffades ett kraftigt odlingslager, överlagrat av ett utjämningslager, en avsatt aktivetsyta och över denna kanten av ett lergolv. På aktivetsytan påträffades en skärva yngre rödgods.
2003	Vid schaktningsarbeten för anslutning av fjärrvärme till fastigheten Nygatan 17 kunde ett odlingslager dokumenteras. Enligt uppgift innehöll det inga spår av tegelkross. Över detta lager fanns ytterligare ett odlingslager, fast med tegelkross. Kulturlagerstatusen ansågs sammantaget vara dålig och slutsatsen drogs att området kan ha utnyttjats extensivt under långa perioder.
2004	Vid Stålbrogatan 6 genomfördes en förundersökning i form av en schaktningsövervakning i samband med inkoppling av fjärrvärme. Moränen sågs inte till, däremot påträffades intakta kulturlager som var mycket välbevarade. Vidare står att läsa att nedbrytningen av organiskt material inte tycktes ha startat. I botten av schaktet uppges fossil åkermark ha påträffats. Djupet på schaktet varierade mellan 1,00 m och 1,40 m.
2004	I samband med anslutning av fjärrvärme till fastigheten Nygatan 19 framkom kulturlager på en sträcka av ett par decimeter. De var relativt nedbrutna utan några tydliga lagerskiljen. Bränd lera påträffades, vilket indikerar bebyggelse i området.
2005	Vid Västergatan 6 registrerades kulturlager på djupet 0,45 m i samband med ledningsdragningar. De beskrivs som tjocka, kompakta, torra, magra och med få komponenter.
2012	Vid en schaktningsövervakning vid Västergatan 4 registrerades kulturlager från nyare tid, och i botten av schaktet, som var 0,60 m djupt, återfanns möjligen medeltida kulturlager som var torra, nedbrutna och med rött tegelkross. Inga fynd som kunde stärka dateringen gjordes dock.
2017	Vid Västergatan 14 registrerades på djupet 1,10 m morän i form av blålera. Kulturlager av mörkgrå lerig sand med inslag av rött tegel återfanns och tolkades som sannolikt eftermedeltida. De tolkades vidare som avsatta lager i gaturummet uppblandat med byggnadsmassor från äldre gatubebyggelse. Inga daterbara fynd hittades.
2017	Längs Nygatan grävdes 53 planteringsgropar för rosenbuskar. Djupet var som mest 0,50 m. I de flesta av groparna påträffades kulturlager som tolkades som en äldre markhorisont/odlingslager (Tayanin 2018, s 2).

Genomförande och resultat

Det aktuella schaktet är i huvudsak placerat mellan trottoarerna med undantag för fyra breddningar vid husens stuprör för placering av dagvattenbrunnar. Vid breddningarna återfanns äldre gatubeläggningar. Dessutom kunde husgrunderna beskådas vid tre av breddningarna.

Sektionsväggar dokumenterades framförallt åt norr, delvis åt söder och i enstaka fall åt öster, dvs. i schaktriktningen. Den norra sektionen hade mest välbevarade kulturlager, varvid denna dokumenterades i så gott som hela sin utsträckning, så när som på några enstaka meter.

Figur 5. Planritning över undersökningsområdet med schaktet inritat.

Den norra sektionen

En undre markhorisont och ett äldre odlingslager

22 m sektion dokumenterades åt norr. Moränen i form av gulgrå lera återfanns på i genomsnitt -1,00 m, med variationer mellan -0,90 till -1,30 m. Kulturlager återfanns på ett djup av ca 0,40 m ner till ca 1,00 m under nuvarande gatunivå. De översta 0,40 meterna bestod av gatsten och bärlager.

Ett lager med tjockleken 0,10 m till 0,40 m vilade direkt på moränen. Lagret innehöll grå lerig silt med enstaka inslag av träkol och småsten, enstaka djurben och röda tegelfragment. En gradvis förändring av lagret, något mörkare upptill och ljusare nertill, kan anas, dock inte tillräckligt för att visa på ett skilje. Lagret tolkas som ett äldre odlingslager. Fynd av äldre rödgods och östersjökeramik gjordes i lagret. Fynden gjordes i lagrets nedre del, ovan moränen. Detta innebär en datering av åtminstone den nedre delen av lagret till tidig – till högmedeltid.

Figur 6. Ett representativt exempel på stratigrafin i den norra sektionen. De två äldre odlingslagerna avtecknar sig tydligt ovan moränen. Däröver finns bärlager och trottoarkantsten. Fotografi taget från söder i fas med västra gaveln på Västergatan 18 b. Lagerbegräsningarna är markerade med orange streckad linje.

Gatubeläggning

Ovanför lager 2, på djupet 0,70-0,90 m under nuvarande gatunivå, återfanns på en sträcka av totalt ca 5 m ett lager som tolkas som en äldre gatubeläggning. Lagret bestod av större mängder djurben, bitar av rött tegel, träkol, småsten varierande mellan 0,02-0,06 m och en svagt humös grå lerig silt som var något fuktig. Fynd gjordes av tre skärvor yngre rödgodskeramik och en skärva äldre rödgodskeramik. På ett parti om ca 1,40 m kunde gatubeläggningen följas ända in till fundamentstenarna till huset på Västergatan 18 a. Beläggningens slut gick dock inte att finna, utan den fortsatte in under fundamentstenarna. Dateringen bör hamna någonstans mellan senmedeltid och tidig efterreformatorisk tid med tanke på gatubeläggningens stratigrafiska placering mellan de två äldre odlingslagerna och de gjorda fynden.

Figur 7. Ett exempel på den äldre gatubeläggningen i den norra sektionen. Fotografi taget från söder. Gatubeläggningen är avgränsad med orange streckad linje.

Figur 8. På ett parti om ca 1,40 m kunde gatubeläggningen följas ända in till fundamentstenarna till huset på Västergatan 18 a. Fotografi taget från väster.

Ytterligare ett odlingslager

Ovanför gatubeläggningen fanns ett relativt kompakt lager av svartgrå lerig silt. I lagret påträffades både yngre och äldre rödgerskeramik. På större delen av den norra sektionen vilade lagret på det äldre odlingslagret. Tjockleken varierade mellan 0,20-0,40 m, och lagret tolkas som ytterligare ett odlingslager. Detta stämmer väl överens med den samlade historiska bilden av detta område av Lund såsom glest bebyggt och med i huvudsak odlings- och betesmark fram till 1800-talets bebyggelseexpansion.

Utgjänningslager, bärlager och markbeläggning

Ovan odlingslagerna fanns periodvis ett utgjänningslager från modern tid. Ovanför utgjänningslagret låg bärlager för gatstenen. Dessa övre sandlager uppgår till i snitt 0,20 m i tjocklek, med variationer mellan 0,15-0,40 m. Ovan sandlagerna återfinns trottoarkantsten respektive smågatsten på trottoaren och i gatan, kullersten.

Den södra sektionen

Odlingslager

Av den södra sektionen dokumenterades 9 m. Till följd av att det låg fler ledningar och rör åt söder var det en kortare del av sektionen som framträdde ostörd. Lagerföljden var likartad den i norra sektionen och återfanns på ungefär samma djup, och även här tolkas således de nedre lagerna som äldre odlingsjord.

Figur 9. Gatubeläggningen i den södra sektionen. Fotografi taget från nordväst.

Figur 10. Den äldre gatubeläggningen på den södra sektionen (sektion 5) i fas med västra gaveln på Västergatan 19. Fotografiet är taget i plan där schaktet breddades för en dagvattenbrunn.

Gatubeläggning

Även på den södra sektionen dokumenterades en äldre gatubeläggning på en sträcka av totalt ca 4 meter. Det första partiet framträdde i linje med den västra gaveln på Västergatan 19 och kunde följas ca 3 m österut. Innehållet var likartat gatubeläggningen i sektionen mot norr, men placeringen skilde sig då lagret här återfanns direkt ovan moränen. Djupet varierade mellan 0,80-1,00 m under gatunivå. Liksom åt norr gick det inte att finna ett tydligt slut på gatubeläggningen. Slutet sker på grund av störningar av ledningar, fundament till husgrunder och att schaktet upphör innan gatubeläggningen upphör. Fyra bitar äldre rödgodskeramik, en bit nästanstengods, en bit yngre rödgodskeramik av äldre karaktär samt spikar påträffades. Dateringen av gatubeläggningen blir därför inte helt enkel. Med tanke på att det alldeles intill gatubeläggningen återfinns nedgrävda ledningar, både i höjd- och sidled, så finns det risk att omrörda massor har hamnat ner mot gatubeläggningen. Bortser vi från den yngre rödgodsskärvan kan dateringen hamna omkring år 1300. Med tanke på placeringen av gatubeläggningen på steril mark känns dateringen fullt rimlig. Noterbart är att gatubeläggningarna åt norr och åt söder återfinns på i stort sett samma djup. Stratigrafiskt skiljer de sig dock åt.

Figur 11. Fynd från gatubeläggningen i den södra sektionen (KM 95949:4).

Ett mindre parti om ca 1 m kunde ses vid ca 13–14 m öster om den västra gaveln på Västergatan 19. Delen framträdde i samband med breddningen av schaktet in mot stuprören. Beläggningen var här emellertid något mindre påtaglig och det var heller inte möjligt att se något tydligt slut till följd av diverse störningar. I detta avsnitt framkom inte några daterbara fynd.

Den östra sektionen

Den östra sektionen, dvs i schaktriktningen, visar på stora störningar i form av rör- och ledningsdragningar. Äldre vattenledningar i bly samt gasledningar från första hälften av 1900-talet samsas med dagvattenledningar, avloppsledningar, el- och teleledningar, löpande både längs med gatan och tvärs mot denna. Allt detta innebär att ett mittenparti

på gatan om i genomsnitt 2,50 m i bredd är totalutgrävt sedan tidigare och att inga intakta medeltida kulturlager påverkades.

Brunnar

Tre brunnar påträffades. Alla tre var synliga både i plan och i sektion, i olika hög utsträckning.

Figur 12. Brunn 1. Fotografi taget från norr.

Brunn 1

I den södra sektionen i höjd med den västra gaveln på Västergatan 19 återfanns den ena av brunnarna (benämnd Brunn 1). Brunnen framträdde tydligt i sektion och även på schaktbotten på djupet, -1,80 till -1,90, under alla störningar i form av rördragningar. Så när som på ett par linser, en med i huvudsak gul moränlera och en med tydligt kalkinnehåll, bestod hela fyllningen av en grå lera, med inslag av sand och silt, något humös och fet, med måttligt av träkolsfragment och fragment av rött tegel. I hela fyllningen låg gula tegelbitar och rött taktegel, samt keramik av yngre datum. Även i bottenfyllningen var innehållet likartat, dock något fuktigare. Nedgrävningen till brunnen skar av den äldre gatubeläggningen. Brunnen bör kunna dateras till 1800–1900-tal.

Brunnen sträcker sig ca 0,75 m in i gatan på nuvarande gatusträckning. Placeringen innebär också, såsom beskrivits ovan, att den äldre gatubeläggningen har skurits av. Detta kan betyda att gatan har haft en något annorlunda sträckning under en period, dvs. att den södra sidan då har legat något mera norrut. Några uppgifter i form av kartmaterial eller ritningar som styrker denna hypotes har dock inte gjorts. Möjligen är nedgrävningen av så pass sent datum att den är gjord efter järnvägens tillkomst. Ingreppet i gatan framstår då inte som lika märkligt, då gatan vid denna tid tog slut endast ett par meter bort och inte längre hade funktion som förbindelseled ut ur staden.

Brunn 2

En förmodad brunnsrest (benämnd Brunn 2) framträdde i den södra sektionen mellan ca 7-10 m öster om den västra gaveln på Västergatan 19. Den bestod av ett mörkbrunt lager av fet, fuktig, humös och något torvaktig lera, med enstaka inslag av träkol, ben och rött tegel. Lagret framträdde under schaktningen på djupet ca -1 m, mitt i schaktet. Det var dock inte möjligt att följa lagret nedåt från denna nivå pga störningarna i schaktet. Lagret syntes i schaktväggen på djupet -1,30 och fortsatte sedan ner i moränen. Fyllningen gick att se ca 0,20 m ut i schaktbotten, och ca 2,50 m ut från fasaden på Västergatan 19. Det exakta djupet gick inte att fastställa. Två stenar som låg ner i moränen omgav fyllningen. Det syntes även en färgning i moränen mellan dessa två stenar som tolkas som ett stenlyft. Någon nedgrävning för brunnen och stenarna gick inte att finna, trots rensning av bottenytan. Två lager till en höjd av ca 0,50 m ovan bottennivån i brunnen kan tolkas som lager i nedgrävningen och som en del av återfyllningen. Lagerna var likartade och svårskiljbara och bestod av mörkgrå, fet, kompakt silt med enstaka inslag av träkol. Det lager som benämns 3 gav ett något mera enhetligt intryck än lager 4 som kändes mera omrört.

Brunn 3

På avståndet ca 14 till 15 m öster om västra gaveln på Västergatan 18 b framträdde ytterligare en brunn (benämnd Brunn 3). Brunnen sträckte sig ca 1,50 m ut från den norra schaktväggen, vilket innebar ca 2 m ut från trottoarens kant. Uppskattningsvis har brunnen i botten haft en diameter av ca 1,50 m. Brunnen överlagrades av den äldre gatubeläggningen, och även av den äldre odlingsjorden. Ytan ovanför den centrala bottenfyllningen till brunnen var bortschaktad sedan tidigare. Två bitar östersjökeramik gjordes i bottenfyllningen (se fyndfoto 3). Bottenlagret hade en tydligt rundad form och gick ner till djupet, -2,20 m. Anledningen till att det totala djupet kunde konstateras var att det sedan tidigare fanns lägre liggande dagvattenbrunnar på ytan alldeles intill åt öster. För att kunna komma åt dessa och för att kunna placera nya ledningar schaktades det djupare på de sista ca 2 meterna av gatans östra del.

Bottenfyllningen bestod av en mörkbrun, fet, kraftigt humös, fuktig lera med måttligt med träkol och kalkfragment, benämnt lager 8. Det fanns icke-nedbrutet organiskt material kvar och bitvis var fyllningen något torvaktig. Två makroprover togs i bottenfyllningen och sändes till analys, se nedan *Makrofossilanalys Brunn 3*.

Figur 13. Brunn 3 fotograferad från sydväst.

Figur 14. Östersjökeramik från Brunn 3 (KM 95949:9).

Makrofossilanalys och datering av brunn 3

En makroskopisk analys av två jordprover i brunn 3, tagna i lager 8 och lager 9, utfördes av Jens Heimdahl, på Arkeologerna, Statens historiska museer. Den fullständiga tekniska analysen är bifogad (bilaga 3). Nedan följer en sammanfattning av resultaten, i huvudsak utdrag ur Heimdahls rapport med vissa tillägg.

Heimdahl konstaterar att det organiska materialet i de två proverna var mycket likartat och han väljer därför att tolka och diskutera dem tillsammans. Detta innebär förstås inte att lagerna inte kan skilja sig åt på andra grunder. Vidare konstaterar han att materialet i jorden inte har med brunnen i sig att göra utan att dess innehåll av främst av sand och lera har använts att fylla igen brunnen med. Av innehållet att döma drar han slutsatsen att brunnen kan ha lagts igen i samband med att ett kokhus eller kök har rivits. Han menar också att fyllningen berättar något om den verksamhet som skedde inom gårdsmiljön då jord vanligtvis inte flyttades särskilt långt inom städerna.

Innehållet består i huvudsak av köksavfall, vilket syns på den stora variationen i materialet som innehåller fiskben, fiskfjäll, benfragment, en stor variation sädeskärnor, ärtor, bönor, hasselnötter samt ett mullbär. Skalkorn dominerar och dessa har i ungefär hälften av fallen skalet kvar.

Heimdahl resonerar vidare kring datering och det analyserade materialets tillkomsthistoria. Han menar att materialet från de två proverna har ungefär samma ålder och att köksavfallet och den stora koncentrationen av säd pekar på att materialet inte har blivit liggande under någon längre tid. Dateringen visar således på när brunnen togs ur bruk.

Något av det mera spännande inslaget i analysen är fyndet av ett mullbär, som kunde dateras till sent 900-tal. Heimdahl skriver att fyndet är anmärkningsvärt då det tidigaste fyndet hittills i Sverige är från 1300-talet och påträffades i Jönköping.

Dateringen av proverna från brunnen gjordes av Ångströmlaboratoriet i Uppsala. Analysen av provet i vilket mullbäret låg gav resultatet 1045 ± 31 BP, vilket innebär att dateringen hamnar inom spannet mitten av 900-talet till början av 1000-talet Kal 2σ (Ua-60994, bilaga 4).

Husgrunder

På fyra ställen, två åt norr och två åt söder invid stuprören, gjordes breddningar av schaktet för att placering av dagvattenbrunnar. På tre av breddningarna kunde den äldre gatubeläggningen dokumenteras och på tre av dem kunde även grunden och fundamentstenarna till husen beskådas.

Figur 15. Husgrunden på Västergatan 18 a. Den äldre gatubeläggningen går in under huset. Fotografi taget från söder.

På det avsnitt åt norr som ligger i fas med västra hörnet av Västergatan 18b (sektion benämnd 4:2) återfanns gul lera under fundamentstenarna, på djupet -0,80 m, och direkt ovan den äldre odlingshorisonten. Grundstenarna varierade i storlek, mellan $0,60 \times 0,50$ m till $0,20 \times 0,10$ m, och leran kan ses som stabilisering till dem.

På nästa parti åt norr där schaktningen gick ända in till husgaveln, ca 14,60 m till 16,0 m från det västra hushörnet, återfanns inte det ovan nämnda stabiliserande lerlagret. Istället vilade grundstenarna på den mycket tydliga äldre gatubeläggningen. Uppbygganden av grunden liknade för övrigt den ovan beskrivna.

Vid Västergatan 19, som har en källare, återfanns följaktligen inte detta lerlager. Ett mindre parti av husgrunden/källaren kunde dock ses vid ca 13–14 m öster om den västra gaveln på Västergatan 19 i samband med breddningen av schaktet in mot stupröret och trappan. Tegelväggen för källaren samt nedgrävning till frischaktet och fyllningen däri i form av grågul lera med inslag av träkol och tegelrester återfanns.

Kulturlagerstatus

Området uppvisar en relativt hög nedbrytningsgrad, vilket syns i de två tjocka äldre odlingslagerna där en noggrannare stratifiering inte gick att finna. I brunn 3 där jordprover togs var bevarandeförhållanden för organiskt material goda, vilket innebar tydliga analysresultat.

Administrativa och tekniska uppgifter

Länsstyrelsens beslut, dnr	431-12105-2018	Fornlämning nr/art	RAÄ Lund 73:1
		Löpnr, Fornreg	2018 00930
Socken/stad	Lund	Kulturens projektnummer	A_2018_0027
Landskap	Skåne	Län	Skåne
Kommun	Lund	Trakt/kvarter/fastighet	Västergatan 2:1

Typ av exploatering	Omläggning av VA-nätet
Uppdragsgivare	VA-Syd
Typ av undersökning	Arkeologisk schaktningsövervakning
Ansvarig institution	Kulturen
Fältarbetsledare	Truls Månsson
Övrig personal	-
Fältarbetstid	2018-09-11–2018-09-26

Fälttid	
Arkeolog	48 h
Maskin	-
Undersökningens omfattning	
Yta	72m ²
Kubik	130m ³
Schaktmeter	-

Fyndmaterial (förvaring m.m.)	KM95949:1-12. Fynden förvaras efter fyndfördelning på Kulturens magasin Diabasen
Arkivmaterial, förvaring	Kulturens LA-arkiv under fastighetsbeteckningen
Ritningar, dokumentation	5 st A3 ritfilm: 6 sektionsritningar skala 1:20, 1 planritning skala 1:100/Digitala inmättningsfiler i Kulturens stads-GIS
Fotografi	52 digitala fotografier
Analyser	2 st makrofossilprover
Övriga upplysningar	-

Referenser

Tryckta källor

André, A & Högstedt, C. 1990. *Kartornas Lund. 1580-talet till 1950*. Gamla Lund Förening för Bevarande av stadens minnen. Årsskrift 72. Lund.

André, A. 1984. *Lund tomtindelning, ägostruktur, sockenbildning*. RAÄ och SHM. Rapport Medeltidsstaden 56. Stockholm.

Blomqvist, R. 1951. *Lunds historia 1. Medeltiden*. Lund.

Bevaringskommittén 1981. *Lunds stadskärna. Bevaringsprogram Clemens och Drottens rotar*. Red. Åsgrim-Berlin, A. Trelleborg.

Karlsson, M. 2004. Kv Myntet 9, Lund. *Arkeologisk förundersökning 2002–2003*. Arkeologiska arkivrapporter från Lund, nr 118. Kulturen Lund 2004.

Kockum, J. 2012. Kv Myntet 29, Lund. *Arkeologisk förundersökning 2012*. Arkeologiska arkivrapporter från Lund, nr 409. Kulturen Lund 2012.

Tayanin, K. 2018. Kv. Innerstaden 2:1 Nygatan, *Kulturmiljörapport 2018:19*. Kulturen Lund

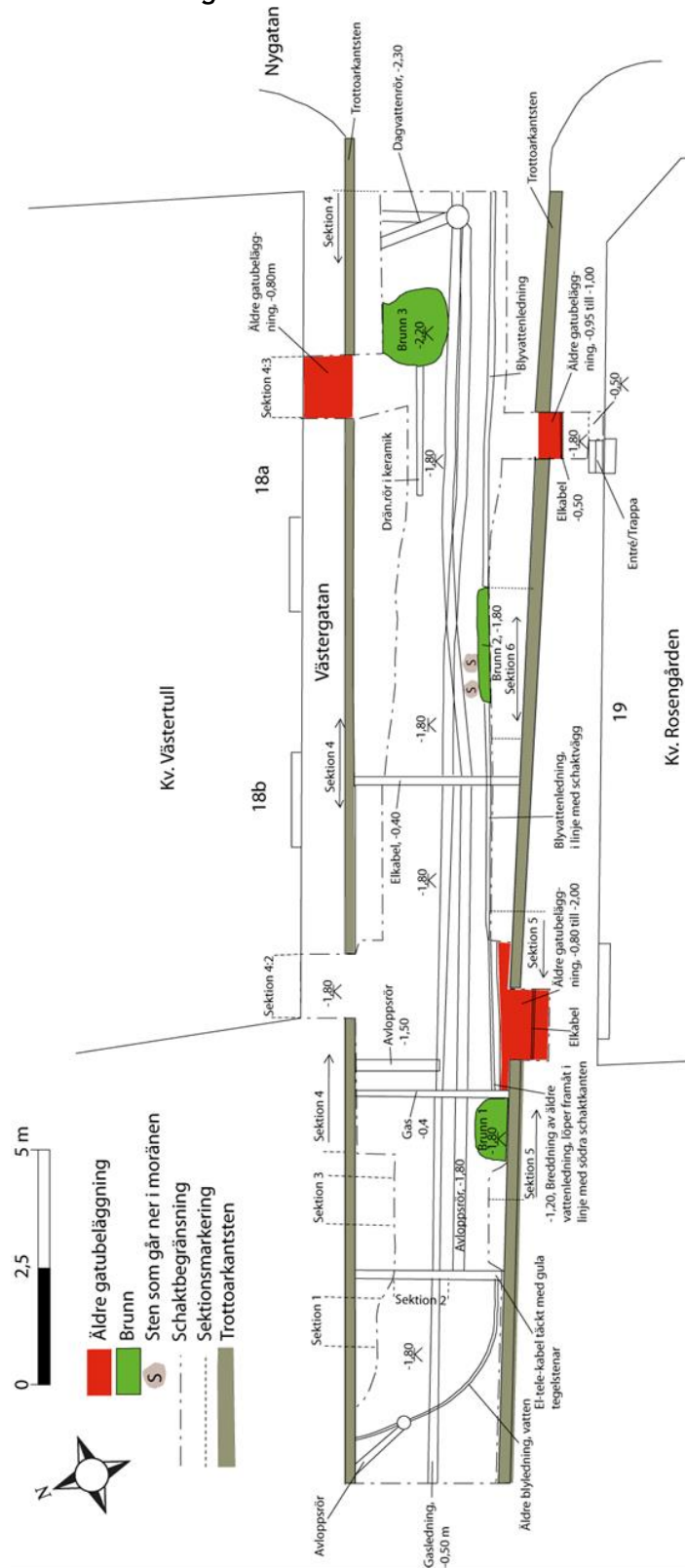
Otryckta källor

Kulturen LA-arkiv

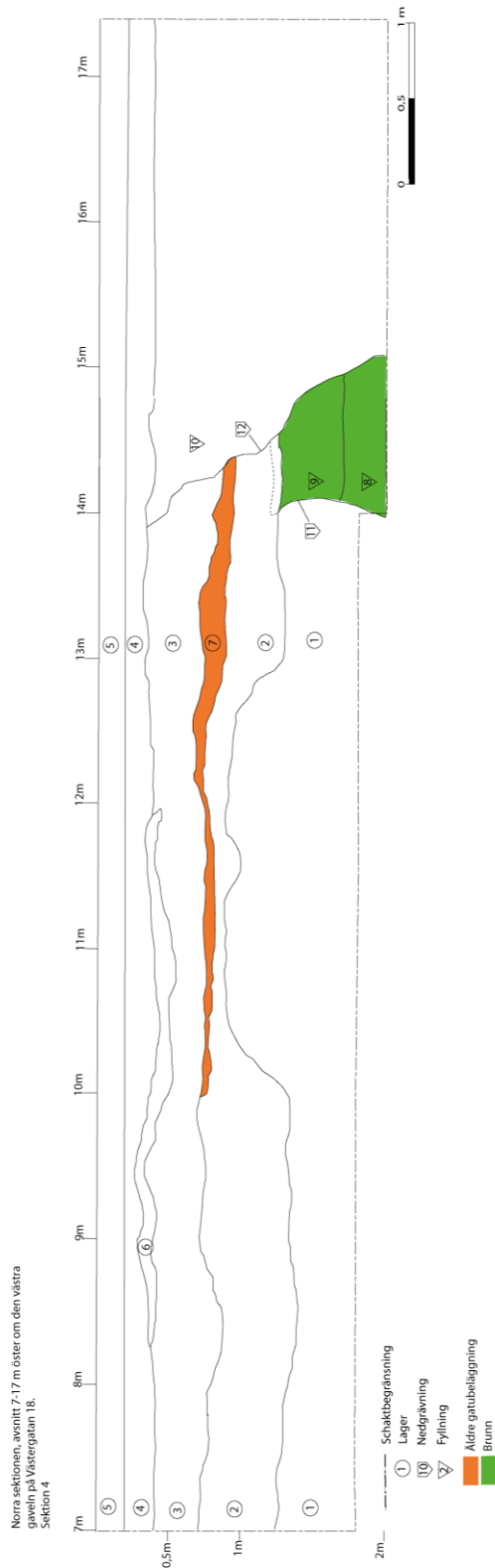
Bilagor

1. Plan- och sektionsritningar
2. Fyndlista
3. Makroskopisk analys av brunn 3, Jens Heimdahl, SHMM
4. Resultat av ¹⁴C-datering av brunn 3

1. Plan- och sektionsritningar

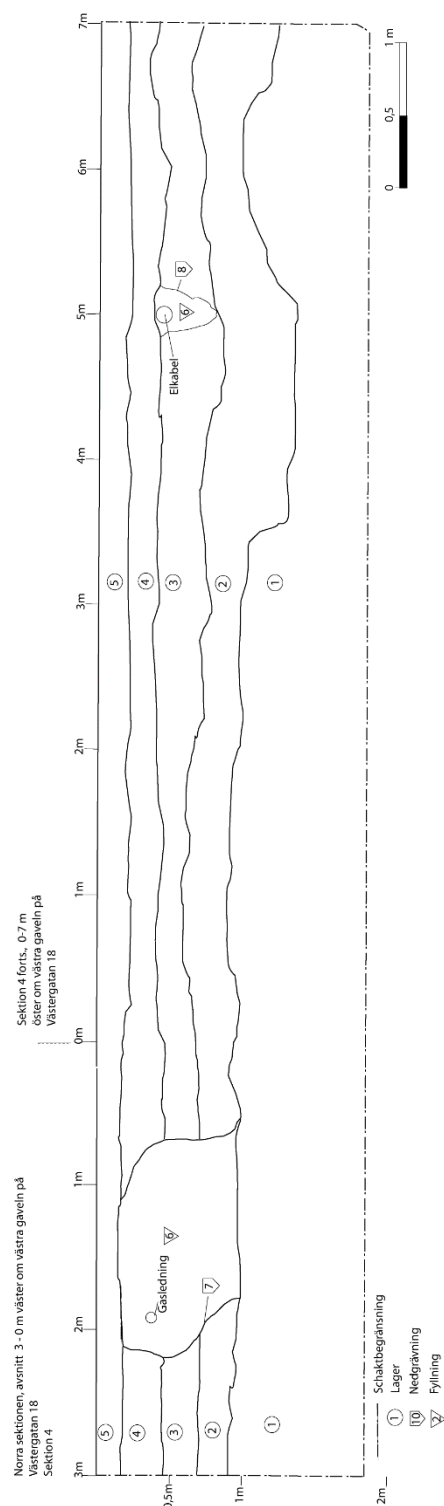
Figur 16. Planritning över schaktet.

Figur 17. Sektionsritning av den norra sektionen, sektion 4, omfattande 10 m. Avsnittet visar bl.a. den äldre gatubeläggningen och brunn 3.

Lagerbeskrivning

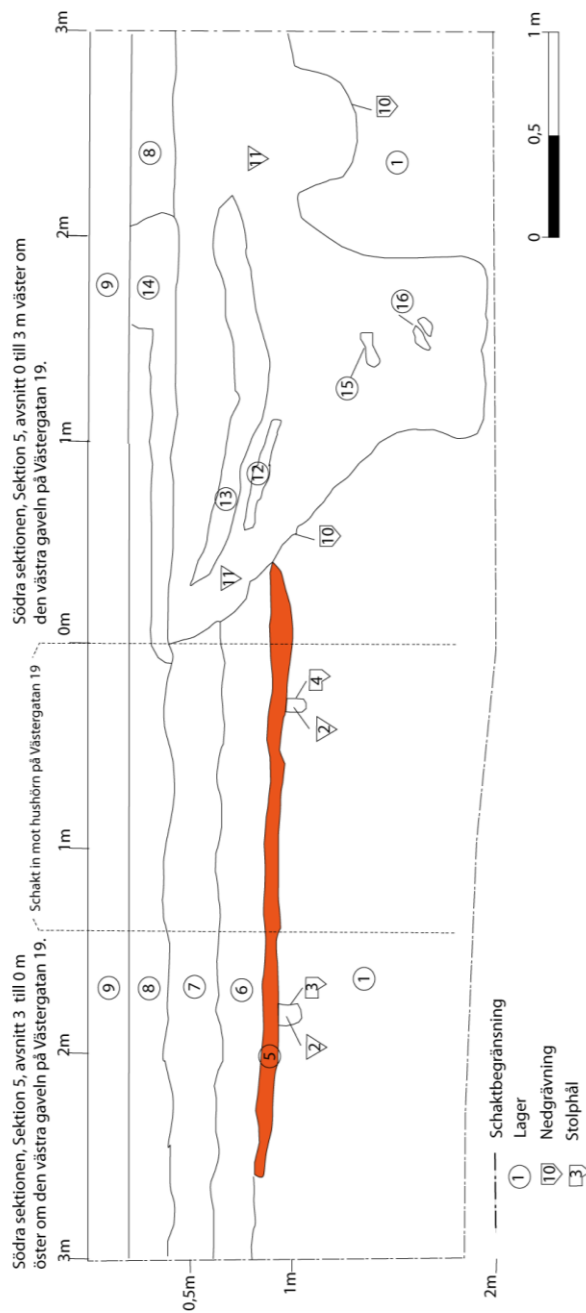
1. Moränlera, gulgrå. Tolkning: Steril mark.
2. Grå lerig silt, enstaka inslag av träkol och småsten, enstaka djurben och röda tegelfragment. Kompakt, svagt humöst och något fuktigt. Tolkning: Äldre odlingslager.
3. Svartgrå lerig silt, något humös, kompakt, fuktig och fet, måttligt av småsten, enstaka fragment och bitar av rött tegel, enstaka träkol samt ett antal större koncentrationer av träkol, ofta tillsammans med djurben. Tolkning: Äldre odlingslager.
4. Torr sand, ljus brunbeige till gulbrun och på något parti mera grå. Tolkning: Barlager.
5. Markbeläggning i form av gatsten, trottoarkantsten, kullersten.
6. Grågul kompakt sand, stort lerinslag i form av gula lerfläckar, måttligt med träkol, tegelfragment och småsten. Tolkning: Uti jämningslager.
7. Äldre gatubeläggning- ansamling av större mängder djurben, bitar av rött tegel, träkol, småsten varierande mellan diam. 0,02-0,06 m och en svagt humös grå lerig silt som var något fuktig. Fynd av äldre- och yngre rödgods. Tolkning: Äldre gatubeläggning.
8. Mörkbrun, fet, kraftigt humös, fuktig lera, måttligt med träkol och kalkfragment, icke-nedbrutet organiskt material, bitvis något torrvaktig. Tolkning: Brunnfyllning, återfyllning vid igenläggning av brunn 3.
9. Likheter både med lager 8 och 2. Lagret är dock något fetare, fuktigare och humösare än odlingslagret och det kan gradvis sägas övergå i brunnens bottenlager. Tolkning: Brunnfyllning, återfyllning vid igenläggning av brunn 3.
10. Omrörda massor av framför allt makadam och grus. Tolkning: Moderna fyllnadsmassor.
11. Nedgrävning för Brunn 3.
12. Nedgrävning för dagvattenledningar i modern tid.

Lagerbeskrivning

1. Moränlera, gulgrå. Tolkning: Steril mark.
2. Grå lerig silt, enstaka inslag av träkol och småsten, enstaka djurben och röda tegelfragment. Kompakt, svagt humöst och något fuktigt. Tolkning: Äldre odlingslager.
3. Svartgrå lerig silt, något humös, kompakt, fuktig och fet, måttligt av småsten, enstaka fragment och bitar av rött tegel, enstaka träkol samt ett antal större koncentrationer av träkol, ofta tillsammans med djurben. Tolkning: Äldre odlingslager.
4. Torr sand, ljus brunbeige till gulbrun och på något parti mera grå. Tolkning: Bärlager.
5. Markbelöggning i form av gatsten, trottoarkantsten, kullersten.
6. Omrörda massor av kulturfjord och sand. Tolkning: Moderna fyllnadsmassor.
7. Nedgrävning för gasledning mm.
8. Nedgrävning för elkabel.

Figur 18. Sektionsritning av den norra sektionen, sektion 4, omfattande 10 m.

Lagerbeskrivning

1. Moränlera, gulgrå. Tolkning: Steril mark.

2. Grå lerig silt, enstaka inslag av träkol. Tolkning: Återfyllning i stolp/störhål med material identiskt med kontext 6.

3-4. Nedgrävning för stolp/störhål.

5. Äldre gatubeläggning. Ansamling av större mängder djurben, bitar av rött tegel, träkol, småsten varierende mellan diam. 0,02-0,06 m och en svagt humös grå lerig silt som var något fuktig. Fynd av äldre och yngre rödgodskeramik. Gatubeläggningen fortsätter in mot huset på Västergatan 19, vilket kan studeras i det schakt som gjordes för att koppla in vattenledning till stuprör/dagvatten (se markering i sektionsritningen).

6. Grå lerig silt, enstaka inslag av träkol och småsten, enstaka djurben och röda tegelfragment. Tolkning: Äldre odlingslager.

7. Svartgrå lerig silt, något humös, kompakt, fuktig och fet, måttligt av småsten, enstaka fragment och bitar av rött tegel, enstaka träkol samt ett antal större koncentrationer av träkol, ofta tillsammans med djurben. Tolkning: Äldre odlingslager.

8. Grå till gulbrun sand. Tolkning: Sättsand för gatsten.

9. Markbeläggning i form av trottoarkantsten.

10. Nedgrävning för Brunn 1.

11. Grå lera med inslag av sand och silt, något humöst, fett, måttligt med fragment av träkol, rött och gult tegel samt taktegel. Tolkning: Återfyllning i brunn.

12. Lins av i huvudsak kalk.

13. Lins av grå och gul lera, enstaka inslag av träkol och rött tegel.

14. Ljusbrun sand.

15. Gult tegel, finns även mindre bitar i hela fyllningen.

16. Taktegel.

Figur 19. Sektionsritning omfattande 6 m av den södra sektionen, benämnd sektion 5. Avsnittet visar bl.a. den äldre gatubeläggningen och brunn 1.

2. Fyndlista

Västergatan 2:1, Lund

Schaktningsövervakning 2018

KM-nummer: 95949:1-12

Fynd nr.	Kontext	Material	Sakord	Formtyp	Undertyp	Del	Ytbehandling	Antal	Vikt, g.	Kommentarer
1	4	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Fat	buk	glasyr över engobe	1	44	Sektion 1
2	3	Keramik	Kärl	Svartgods, sen östersjö	Oidentifierad	buk	-	1	2	Sektion 4
3	1	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	-	-	3	22	Brunn 1, mot botten
4	3	Järn	Spik					4	75	tillvaratas ej
4	3	Keramik	Kärl	Nästanstengods, odefinierat	Oidentifierad	lyft-upphängningsanordning	glasyr	1	14	Sektion 5, gatubeläggning södra sektionen
4	3	Keramik	Kärl	Äldre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	hals - buk	glasyr	1	5	Sektion 5, gatubeläggning södra sektionen
4	3	Keramik	Kärl	Äldre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	hals	glasyr	1	23	Sektion 5, gatubeläggning södra sektionen
4	3	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat			glasyr	1	4	Sektion 5, gatubeläggning södra sektionen
4	3	Keramik	Kärl	Äldre rödgods, odefinierat			glasyr	1	4	Sektion 5, gatubeläggning södra sektionen
4	3	Keramik	Kärl	Äldre rödgods, odefinierat			glasyr	1	2	Sektion 5, gatubeläggning södra sektionen
5	3	Keramik	Kärl	Äldre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	mynning	glasyr	1	11	Sektion 4
6	2	Keramik	Kärl	Svartgods, odefinierat	Oidentifierad	botten	-	1	11	Sektion 4

7	3	Järn	Spik					1	16	tillvaratas ej
8	2	Keramik	Kärl	Äldre rödgoods, odefinier at			glasyr	1	6	Sektion 4
9	8	Keramik	Kärl	Svartgod s, östersjö		mykning		1	6	Sektion 4, Brunn 3, Bottensediment
10	8	Keramik	Kärl	Svartgod s, östersjö				1	5	Sektion 4, Brunn 3, Bottensediment
11	7	Keramik	Kärl	Yngre rödgoods, odefinier at	Trefotsgyta	Fot	glasyr	1	36	Sektion 4
12	7	Keramik	Kärl	Yngre rödgoods, odefinier at			glasyr	1	11	Sektion 4, gatubeläggning norra sektionen
12	7	Keramik	Kärl	Äldre rödgoods, odefinier at			glasyr	1	7	Sektion 4, gatubeläggning norra sektionen
12	7	Keramik	Kärl	Yngre rödgoods, odefinier at	Trefotsgryta	fot	glasyr	1	55	Sektion 4, gatubeläggning norra sektionen

3. Makroskopisk analys av brunn 3, Jens Heimdahl, SHMM

Makroskopisk analys av två jordprover från en brunn Västergatan 2:1, Lund

Teknisk rapport, Jens Heimdahl, Arkeologerna, Statens historiska museer, 2018-11-30

Under den arkeologiska undersökningen av en igenfylld brunn på Västergatan 2:1 i Lund (Lst Dnr 431-12105-2018, A2018_0027) togs två jordprover från brunnsfyllningen. Proverna togs på två olika djup, 170 resp. 180 cm. Frågeställningarna inför analysen handlar om huruvida innehållet kan bidra till den arkeologiska tolkningen av brunnen och dess omgivning.

Metod och källkritik

Proverna togs av arkeologerna under utgrävningen och innehöll volymer om 2,5 liter jord/prov. Proverna preparerades genom våtsiktning och flotation enligt metod beskriven av Wasylkowa (1986) med 0,25 mm maskvidd. Även den kvarvarande flotationsresten av tyngre minerogent material våtsiktades och genomsöktes efter artefakter. Efter floteringen samlades proverna upp och förvarades i vatten till dess de analyserades. Identifieringen av materialet skedde under ett stereomikroskop med 7-100 gångers förstoring. I samband med bestämningarna utnyttjades litteratur (främst Von Jacomet 2006 och Cappers m. fl. 2009) samt referenssamlingar av recenta fröer. Den makroskopiska analysen har främst behandlat växtmakrofossil (som inte är ved eller träkol), men även puppor, fekalier, smältor, slag, ben mm har eftersökts.

De undersökta jordlagren provtogs på stort djup och innehåller vattenmättat och syrefattigt material med goda bevarandeförhållanden för organiskt material. Ingen märkbar bioturbation har stört jorden sedan den hamnat i brunnen.

Analysresultat

I bifogade tabell har en del av materialet (det som inte är förkolnade fröer och frukter) kvantifierats enligt en grov relativ skala med 1-3 prickar, där 1 prick innebär förekomst av enstaka (ca 1-5 st) fragment i hela provet. 2 prickar innebär att materialet är vanligt – att det i stort sett hittas i alla genomletningar av de subsamplingar som görs. 3 prickar innebär att materialet är så vanligt att de kan sägas vara ett av de dominerande materialen i provet och man hittar det var man än tittar.

Det kvalitativa innehållet av makroskopiskt material styrs i hög utsträckning av en handfull tafonomiska faktorer kopplade till de avfallskällor varifrån materialet som bygger upp kulturlagren härstammar, huvudsakligen från byggnation och hantverk (träflis, kol, kalkbruk etc.), djurhållning (växter från ängs-/betesmiljö), kök (träkol, matrester och latrinavfall). Därtill kommer en del material, som t.ex. ogräs, från lokala växtmiljöer. För att underlätta för läsaren att se detta i resultaten har de olika arterna grovt grupperats i tre ekologisk-kulturella kategorier 1: äng/bete; 2: Ogräs; 3: Insamlade växter från vildfloran; 4 odlade växter. Förkolnat och oförkolnat material är separerat i tabellen.

Västergatan Lund		Makroprov	C	D
		Kontext	Brunn, djup 180 cm djup	Brunn, djup 170 cm djup
		Volym (l)	2,5	2,5
	Förkolnat trä	Träkol	••	••
	Oförkolnat trä	Träflis	•••	•••
	Köksavfall	Däggdjurs- och fågelben	•	•
		Fiskben och fjäll	••	•••
		Förkolnad klump	•	
	Övrigt	Tegelfragment	•	••
		Keramikfragment	••	•
		Glasad mineralsmälta	•	••
Oförkolnade fröer/frukter				
Äng/bete	Slankstarr	Carex flacca -type	6	5
	Knölsyska	Stachys palustris	1	
	Säv	Schoenoplectus lacustris	5	2
Ogräs	Krustistel	Carduus crispus	1	
	Svinmålla-typ	Chenopodium album -type	6	
	Hamp-/Pipdån	Galeopsis tetrahit/bifida	1	
	Kordådra	Neslia paniculata	12	
	Gåsört	Potentilla anserina ssp. anserina	1	
	Revsmörblomma	Ranunculus repens	13	
	Åkerrättika	Raphanus raphanistrum	1	
	Nattskatta	Solanum nigrum	1	
Insamlat	Hasselnötsskal	Corylus avelana	1	1
Odlat	Mullbär	Morus cf. nigra	1	
Förkolnade fröer/frukter				
Ogräs	Klätt	Agrostemma githago	4	2
	Råglosta	Bromus secalinus	3	2
	Åkerbinda	Falopia convulvulus		3
	Jordrök	Fumaria officinalis		1
	Snärjmåra	Galium cf. aparine		1
	Pilört	Persicaria laphatifolium	2	12
	Krusskräppa	Rumex cf. crispus		5
Insamlat	Hasselnötsskal	Corylus avelana	1	1
Odlat	Havre (ospec.)	Avena spp.	12	20
	Sädeskorn (ospec.)	Cerealiea indet	16	21
	Skalkorn (förkolnat)	Hordeum vulgare ssp. vulgare	598	941
	Humle	Humulus lupulus	1	
	Ärt	Pisum sativum	12	4
	Råg (förkolnat)	Secale cereale	2	9
	Brödvete	Triticum aestivum	1	1
	Bondböna	Vicia faba		2

Diskussion

Det organiska materialet i de två proverna är så likartat att de tolkas som samma lager, eller åtminstone lager som har sitt ursprung i en gemensam kontext, och de diskuteras här

tillsammans. Skillnaden i innehållet är att prov D är något mer koncentrerat vad gäller inslaget av förkolnad säd, och att prov C innehåller spår av en obränd ogräsflora.

Huvuddelen av det organiska materialet i proverna tycks ha sitt ursprung i köksavfall. Detta beroende på den stora variationen i materialet som både innehåller fiskben, fiskfjäll, benfragment samt en stor variation sädeskärnor, ärtor och bönor. Därtill hasselnötter och ett mullbär. Materialen domineras av skalkorn som i ungefär hälften av fallen har skalet kvar. Liknande fynd av massförekomster av ett sädesslag tolkas ibland som spår av magasinsbränder när lagrad säd förkolnats, men i detta fall innehåller jorden så mycket annat köksavfall att det finns skäl att anta att materialet snarare är ett köksavfall. En förklaring till massförekomsten av brända skalkorn med skal är att dessa kan utgöras av mältad säd som rostats i syfte att brygga ett mörkt öl, men att rostningen misslyckats, åtminstone till en del. D.v.s. att skalkornen är spår av ölbryggning, något som också kan styrkas av förekomsten av humle.

Det relativa begränsade inslaget av ogräs är främst karakteriserat av ogräs som trivs i åkermiljö, t.ex. kordådra, åkerrätika och pilört, och sannolikt är dessa ogräs tafonomiskt sammanhörande med säden.

Det finns skäl att anta att materialen från de två proverna i brunnsfyllningen har ungefär samma ålder, sent 900-tal. Karaktären som köksavfall och koncentrationen av säd talar för att materialet inte blivit liggande en längre tid efter att det bränts (liknande material tenderar annars att spridas ut och bli mindre koncentrerade), och det oförkolnade materialet skulle inte ha bevarats om det var mycket äldre. Dateringen till det sena 900-talet visar alltså när brunnen tagits ur bruk och gäller den övervägande delen av det organiska inslaget.

Fyndet av mullbär är anmärkningsvärt då mullbär är ovanliga i Svenska arkeobotaniska material. I Sverige är det tidigaste fyndet från 1300-talets Jönköping, men mullbär är kända från romersk och Karolingisk tid i t.ex. Tyskland, Holland och England. I detta fall dateras alltså mullbärsförekomsten i Lund till sent 900-talet, vilket i sammanhanget speglar platsens kontinentala förbindelser.

Materialet i jorden har ingenting i sig med brunnen att göra, och det är tydligt att det är en del av en fyllnadsmassa, främst av sand och lera, som använts för att fylla igen brunnen med. Dock är det rimligt att tolka den verksamhet som speglas i fyllningen som näraliggande brunnen (jord flyttas särskilt långt inom städer utan brukar hanteras inom gårdarna), och möjligen samtida med denna. Brunnen kan mycket väl ha lagts igen i samband med att ett kokhus eller ett kök i ett bostadshus revs och rivningsmassorna användes som fyllnad inför en omplanering.

Referenser

Cappers, R. T. T., Neef, R. & Bekker, R- M. 2009: Digital atlas of economic plants. Groningen Archaeological Studies vol 9. Groningen

Von Jacomet, S., 2006: Identification of cereal remains from archaeological sites. 2nd ed. IPAS Basel University, Basel

Wasylikowa, K., 1986: Analysis of fossil fruits and seeds. I Berglund, B. E. (ed.): Handbook of Holocene Palaeoecology and Palaeohydrology. John Wiley & Sons Ltd. 571-590

4. Resultat av ^{14}C -datering av brunn 3

UPPSALA
UNIVERSITET

Ängströmlaboratoriet
Tandemlaboratoriet

Göran Possnert

Besöksadress:
Ängströmlaboratoriet
Lägerhyddsvägen 1
Rum 4143

Postadress:
Box 529
751 20 Uppsala

Telefon:
018 – 471 30 59

Telefax:
018 – 55 57 36

Hemsida:
<http://www.tandemlab.uu.se>

E-post:
Goran.Possnert@physics.uu.se

Uppsala 2019-02-26

Erik Ogenhall
Statens Historiska Museer
Arkeologerna
Hållnäsgratan 11
752 28 UPPSALA

Resultat av ^{14}C datering av makrofossil från Lund, Skåne. (p 2044)

Förbehandling av makrofossiler:

1. 1 % HCl tillsätts (10 timmar, under kokpunkten) (karbonat bort).
2. 0,5 % NaOH tillsätts (1 timme, 60 °C). Löslig fraktion fälls genom tillsättning av konc. HCl. Fällningen som till största delen består av humusmaterial, tvättas, torkas och benämns fraktion SOL. Olöslig del, som benämns INS, består främst av det ursprungliga organiska materialet. Denna fraktion ger därför den mest relevanta åldern. Fraktionen SOL däremot ger information om eventuella föroreningars inverkan.

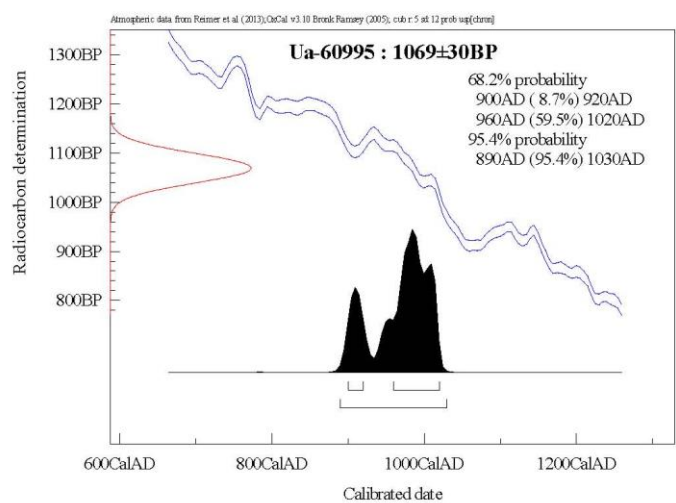
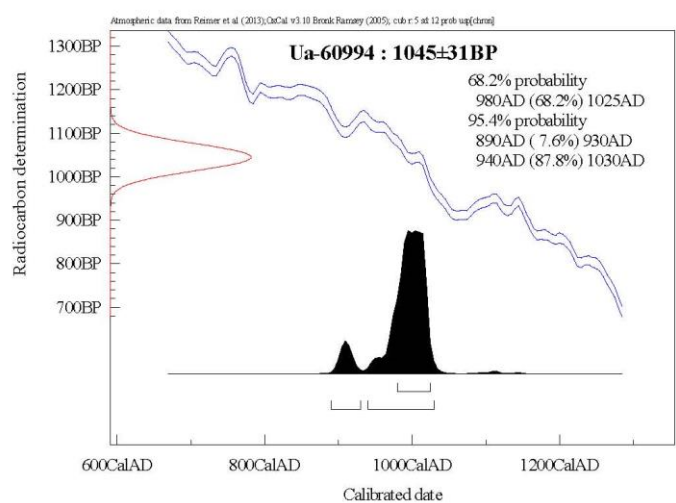
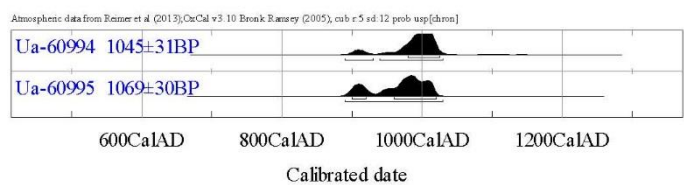
Före acceleratorbestämningen av ^{14}C -innehållet förbränns det tvättade och intorkade materialet, surgjort till pH 4, till CO_2 -gas som i sin tur grafiteras genom en Fe-katalytisk reaktion. I den aktuella undersökningen har fraktionen INS daterats.

RESULTAT

Labnummer	Prov	$\delta^{13}\text{C}_{\text{‰}}$ V-PDB	^{14}C age BP
Ua-60994	Lund C	-23,4	1 045 ± 31
Ua-60995	Lund D	-24,4	1 069 ± 30

Med vänlig hälsning

Göran Possnert / Lars Beckel

Arkeologiska arkivrapporter från Lund har övergått i serien Kulturmiljörapporter fr.o.m. 2013. I serien Kulturmiljörapporter har utgivits:

2019

- 2019:1 Kv. Gästis 8, Dalby socken, fornlämning 40:1, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk undersökning 2017. Ivan Balic.
- 2019:2 Kv. Eskil 19, Allhelgonakyrkans tomt, fornlämning 73:1, Lunds socken, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk förundersökning i form av markradarundersökning 2018. Mattias Karlsson.
- 2019:3 Stadsparken. Svanelucky 1 & 2, fornlämning Lund 73, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk förundersökning 2015. Stefan Larsson.
- 2019:4 Lyckebacken 5. Lunds socken, fornlämning Lund 5:1 & 6:1, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk förundersökning 2018. Jan Kockum.
- 2019:5 Kikaren 14, Råå, Helsingborgs stad, Skåne län. Underhållsutredning och antikvarisk förundersökning 2019. Erik Blomqvist och Carita Melchert.
- 2019:6 Eslövs kommun. Kulturmiljöinventering Östra Eslöv 2018. Henrik Borg, Carita Melchert och Erik Blomqvist.
- 2019:7 Eslövs kommun. Kulturmiljöinventering Stockamöllan 2018. Henrik Borg, Carita Melchert och Erik Blomqvist.
- 2019:8 Eslövs kommun. Kulturmiljöinventering Västra Eslöv 2018. Henrik Borg, Carita Melchert och Erik Blomqvist.
- 2019:9 Innerstaden 2:1, Mårtenstorget. Lunds socken, fornlämning Lund 73:1, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk förundersökning 2018. Jan Kockum.
- 2019:10 Tyghuset i Landskrona, Kv Tyghuset 1 Landskrona. Antikvarisk medverkan enligt KML invändig ändring 2015-2018. Henrik Borg
- 2019:11 Kvarteret Glädjen 15. Fornlämning 73:1, Lund, Lunds kommun, Skåne län. Schaktningsövervakning 2019. Stefan Larsson.
- 2019:12 Flyinge 22:40, Flyinge Kungsgård, Lunds kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan Scholärlängan 2018-2019. Carita Melchert.
- 2019:13 Flyinge 22:50, Bostad 1824 Flyinge Kungsgård, Lunds kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan 2018-2019. Carita Melchert.
- 2019:14 Kulturen 24, Borgarhuset, Lunds kommun, Skåne län. Antikvarisk förundersökning 2018-2019. Erik Blomqvist.
- 2019:15 Kv Sankt Mikael 13, fornlämning 73:1, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2016. Gertie Ericsson.
- 2019:16 Kv Herkules 8, fornlämning Trelleborg 19:1, Trelleborgs stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk förundersökning 2016. Gertie Ericsson.
- 2019:17 Västergatan 2:1, Lund, fornlämning 73:1, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2018. Truls Månsson.